

מניפסט של חולם

"אָבֿל בָּבּוֹא עֲלֵיכֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ תִּקְבְּלוּ כֵּן וְתִהְיוּ עֲדֵי הָן
בִּירוּשָׁלַיִם וְהֵן בְּכָל יְהוּדָה וְשׁוֹמְרוֹן, עַד קֶצֶה הָאָרֶץ"
מעשי השליחים א:ח

הטקסט הזה שונה בעיניי מכל מה שכתבתי עד כה. אין זה ניסיון לנתח מיתוסים, להשוות בין דתות, או להוציא מחלומות מטפזיים את התמצית המזוקקת תוך שמירה על צורה רציונלית של פסיכולוגיה. כאן אני מבקש לשתף עדות, ללא מסננים, לא את "האמת", אלא את חוויתי האישית, בכנות הגדולה ביותר האפשרית. אם מילותיי פוגעות במטרה, יהי רצון שיסייעו להכין את הלבבות לקראת מה שמתכוון לבוא עלינו, או לכל הפחות לעורר כמה נפשות בטרם יפתח זמן הזמנים וקץ הקיצים. בכתיבה זו נאלצתי להתמודד עם הפחד שלי: הפחד להכיר במה שאני חש בעומק נפשי, לומר זאת בפה מלא, ולקבל על עצמי את הבדידות שהדבר עלול להביא. ספרי יונג וסוף הזמנים וכן חיבורי כאוס והתכנסות או הרצאותיי הם הרחבה מפורטת של עדות זו. וספרי האינדיבידואציה של בחור ישיבה מתאר את דרכי הרוחנית בתוך היהדות ואת הקושיות שהובילו ליציאה ממנה.

עדותי נועדה בראש ובראשונה להסיר את הקליפה הפסיכולוגית והדתית העוטפת את החלומות ומונעת מאתנו להקשיב להם, ולהכיר בהם כפי שהם באמת, כולם, ללא יוצא מן הכלל: מסרים הבאים מחוץ לאגו, אך הנובעים ממעמקי התת־מודע. הדתות, שנולדו כולן מהתגלויות בחלומות או מאינטואיציות עמוקות של נשמת האנושות¹, הלכו והסתגרו במערכות שהן מעשה ידי אדם, ובמקום ללוות אותנו בדרך המובילה אל החיבור עם המקור החי, סגרו את שערי התת־מודע. בעבר כיבדו את החלום; כל אחד הכיר בו מסר מהותי שבא ממקום אחר, ולא כביטוי לפחדינו או לתשוקותינו. אך אמת פשוטה זו נעלמה מתודעת האדם המודרני, בין אם הוא נשען על הדת ובין אם על המדע (כאילו מחקריו של יונג לא הועילו כלל). איני יכול להוכיח שהחלומות נובעים ממעמקים נסתרים, כשם שאיני יכול להוכיח שהם טומן בחובו אוצרות נסתרים או שהוא אין־סופי בעומקו, כמו שבן אדם שרואה רק דרך השכל לא ישיג המציאות הזאת כלום. הדרך היחידה לבדוק טענה כזו היא לצלול בעצמך, לנסות את החוויה בגופך ונפשך, לטעום מן הפרי כדי לדעת את העץ. ראיתי סביבי, וקודם כל בתוכי, את המחלה הפנימית המכרסמת באנושות כולה. אך גם זכיתי לגלות בתוכי את הנהר הבלתי־פוסק הזורם בכל אדם ואדם. אילו רק היה כל אחד מתכופף ושותה מן המים הטהורים היוצאים מן המקור הגדול, היו המחלות נעלמות מן העולם. החלומות הם מן הזרימה הזאת, להקשיב להם ואף לחיות על־פיהם הוא מעשה של ענווה ואמונה, זה להתכופף ולשתות. בראשית דרכו הזרם הזה מנקה אותנו מן הזוהמה החבויה בתוכנו, זוהמה מוסתרת מעצמנו בצורה משוכללת, אך אחר־כך בא זרם אחר, רוח הקודש. במקרה כזה, החלומות מלמדים אותנו על מציאויות מטפזיות, על העבר, ההווה והעתיד של העולם. אין זו תיאוריה או רעיון, אלא דבר שראיתי בחיי ובחיי אלו שלמדו להקשיב לחלומותיהם.

האל מדבר. האל זורם בעורקינו. הוא נהר אינסופי של אור, ודופק על דלת תודעתנו בעדינות אין־קץ, ולפעמים בעוז. הוא יוצר החלומות. המושג של "אל טרנסצנדנטי", רחוק ומנותק

¹ ההרצאה שלי על היחס של היהדות כלפי החלומות והתת מודע דנה בנושא

מן האדם, הוא שקר; זה בגלל שהדתות רוקנו מתוכן ואבדו את הקשר עם האל שאלוהיהם התרחק כל כך. לעבוד אלוהים "טרנסצנדנטי עד כדי העדרו", כמו שאמר לוינס, זו פשוט היא עבודה לקליפה ריקה, למערכת בלי נשמה, לשלד בלי רוח.

אני קורא לכל אחי בני האדם לחפש את השרף בעץ, להתקרב אל מקור החיים, אל המקום שבו העצמי שוכן ומפריח את העצים, הפרחים והפירות, איפה שלחיים יש טעם, ולחיות : משמעות. להתעקש להישאר במערכות שלדיות הוא כבחירה לגור בבית רדוף רוחות, וכך הן הדתות כיום: מקום משכנם הנסתר של השדים הערמומיים והאכזריים ביותר.

קולו של האל הוא לחישה רכה, כמעט בלתי נשמעת, קול דממה דקה והוא סבלני עד בלי די לנוכח סירובנו לשמוע. הוא מדבר בכל חלומותינו ואנחנו שוכחים אותם. כולנו נקראים על-ידו, אך רק מי שמקשיב באמת יהיה נבחר. הסמים אינם הדרך לפגוש את האל, לעיתים הם רק פריצה מסוכנת של האני אל עולמות התת-מודע, ולעיתים תחליף מזויף לחוויה הדתית האמיתית. ואפילו חוויה דתית אינה שווה דבר אלא במידה שהיא פותחת תהליך פנימי המוביל לשיתוף פעולה בין האל לאדם, לחשבון נפש, לדחיית הדעות הקדומות וההרגלים, תוך התבוננות בדימוי שלנו כפי שהוא משתקף בחלומותינו. ללא עבודה זו אין לחוויה הדתית כל ערך. הקשיבו לקול האל כל עוד הוא רך, לפני שיהפוך לקול השופר בעולם העומד לביעור.

אכן, התת-מודע של האדם המודרני רותח; כל סימני הקץ כבר נראים לעין. חלומות זמננו מעידים על כך : העולם מוצף בכוחות האופל, אלה שהקדמונים קראו להם שדים. המוסדות שבעבר עמדו כחומות מגן בפני הרוע, משרתים עתה את מלך החושך. בני האדם נצלים בתוך תסביכיהם, נמחצים תחת כובד חוסר-המודעות שלהם, הופכים את העולם הזה לגהנום, ומשנים את החברה כולה למחנה ריכוז שבו אפילו האוויר נדמה רווי באפר. אכן, מנקודת מבטו של התת-מודע, עולמנו המודרני הוא עולם חרב, הנשלט על ידי שדים עצומים ודרקונים אדירים, ומנוהל על ידי צבאות של כוחות אפלים בכל תחום ותחום. האנשים משרתים אותם, סוגדים להם, והחברה כולה עושה את הכול לשמור אותנו בחוסר ההכרה הנוח, ובכך מאפשרת לכוחות האופל להתגשם כרצונם. השדים משחקים עם יצרינו, ניזונים מתשוקותינו ונאחזים בכוחות העולם. להתנגד להם משמעו לגווע בחברה שנהייתה אכזרית; לעמוד מולם הוא שיגעון; וחמור מזה, אנו נאלצים להשתתף בטקסייהם כדי להתקיים. לנוכח המצב הזה, אנו זקוקים בדחיפות, ל"כהנים ולקוסמים רבים" כדברי ספר האי צ'ינג, ולנסים. אם הקביעה הזאת נכונה, אז הגיע הזמן שכל אחד יחזור הביתה, אל עצמו, לפני הסוף, כמו שאני עשיתי.

שנים ארוכות עסקתי בתורה ובמצוות, באמונה שלמה ובדקדוק קפדני ככל שיכולתי. הקדשתי את כל נפשי להעמיק בלימודי המסורת היהודית, הקרבתי את היקר לי מכל כדי לבלוע עוד דף ועוד דף של גמרא, לשלוט בעיון ובבקיאות, לחדד את הפלפול, להתענג על המדרש, על התנ"ך, ולאהוב את רבותי עד כדי שתיית כל מילה מפיהם כמים קדושים. נגעתי אף ב"סוד", וקראתי את הספרים המוזרים והנסתרים ביותר, הרחוקים מעבר למה שרוב הרבנים מעיזים לגשת אליו. התבוננתי בכנות בשינויים שחלו בי בזכות הלימוד הזה והעבודה הזאת. אך לאחר למעלה מעשר שנים של חיים אינטנסיביים אלו, פסק דיני חד וברור: המסורת מושחתת ביסודותיה. הפרי

רקוב כי העץ רקוב. המבצר מלא יצורים שמוצאם מן החושך. הספינה טובעת, והסערה המתקרבת תבלע את כל הנמצאים בה².

במצב כזה, אמונה אמיתית פירושה, כדוגמת האבות, להשיב לקריאה האלוהית ולהיענות למסע האבירות, על כל המבצרים והניסיונות הכרוכים בו. ללכת בעקבות קולות המסורת או נורמות העדר האנושי, אין זה מעשה גבורה, אלא רק להישען על מה שאחרים ניסחו עם האגו שלהם, קבלת תבנית מוכנה בחסות החברה. האבות לא השיבו לקריאתו של רב, אלא לקולה של אלוהות חיה כששמעה אותה נפשם, זו היא חוויה דתית חיה. ואף אם היססו, לא ייחסו את הקול הזה לשכבה שטחית של האגו, אלא הכירו ערך האלוהי שלו והלכו אחריו כנגד כל העולם כולו. הקשבה לחלומות מושתתת על אמונה כזו. אמונה זו עומדת כנגד הקליפה העבה של המדע ושל הדת, הסותמת או מעוותת את המסר שבחלומות. ההקשבה לחלומות היא שערורייה בעיני העולם, שכן היא שוברת את כבלי התלות במורים למיניהם, בגורואים ובנורמות החברתיות ההורסות. היא משחררת את האדם והופכת אותו ליוצר.

כאשר אדם הולך בעקבות חלומותיו הוא נטהר, ומחלום לחלום הוא מתקרב אל יעדה של המשימה הגדולה. הוא פושט מעליו את קליפותיו, את כובד מבטם של האחרים, את חוסר יושרו, את השקרים ואת האשליות שלו, משתחרר מן ההשפעות הבלתי־מודעות של החברה וההמון, הוא מתיר את קשרי המתח הסודיים ביותר של משפחתו, ומשחרר בתוכו כמות עצומה, כמעט משוגעת, של יצירתיות. אז מתחילה השמחה: שיתוף־הפעולה בין התת־מודע לבין, דרך התפרצות היצירה. כי כל אדם נושא בקרבו עולם שלם ונשגב המבקש להתגשם בחייו ובמעשיו. מול העולם־אשפה המסודר מדי והאנושות־עדר, כל יצירה הנובעת משיתוף זה היא **עדות**.

אמת הדבר אנו עדים לחייו של התת־מודע ולעצמאותו. אולם כאשר התת־מודע מדבר באמצעות חלומות על קץ העולם, אין זו עוד חוויה אישית בלבד; אלה הם חלומות קולקטיביים, מקבילים מודרניים לחלומות הנבואה של ימי קדם. ובכל זאת, התפתחות התודעה מעמידה אותנו היום בעמדה שבה המרחק בין המסר ובין המקבל עצום. איננו יכולים עוד לייחס את המסר לעצמנו, אלא רק לחיות לאורו, ואולי לשתף אותו בענווה. חלומות נפלאים כאלה חוזרים ונשנים אצל רבים; ייתכן שלא יופיע עוד נביא יחיד המביא מסר לעולם, אלא אנשים פתוחים יותר לחלומותיהם. גם אני איני אלא מאזין לקול התת־מודע שבתוכי, דבר שכל אדם יכול לעשות אם יואיל לצאת למסע הפנימי. אבל משום שהסכמתי לדרך זו, אני מרגיש, במובן מסוים, נבחר, ניצול מן השואה, הרוחנית של דורנו. כעת אני רואה שעבודתי עם החלומות וניסיוני לשתף את העולם בתובנות אלה נובעים משליחות הבאה מן העצמי, שלא לומר מן האל, שכן בחלומות מתגלה העצמי כנוכחות אלוהית מוחשית על הגבול של הנתפס, בעוד שהאל שוכן ברקע, כמקור שממנו נובעת כל אור. האינפלציה, מצב שבו האני מייחס לעצמו את כוחות התת־מודע ומתפוצץ נפשית, היא סכנה עצומה, שאליה נפלו לא מעט גאונים. משום כך יש להישאר תמיד קרוב לאדמה, לעבוד, לאהוב,

² להקשיב לחלומות אינה סותרת את קיום הדת; להפך, לעיתים דווקא הקיום הדתי מעמיק את ההקשבה לחלום, משום שהאדם המאמין חי בתוך מסגרת סימבולית הפותחת אותו לממד הרוחני אך יש לפעמים יום שבו החלום סותר את החיים הדתיים. מה לעשות אז? למי שייכת הסמכות, לקול הפנימי, או לרב שבוודאי יתנגד לחלום מבלי להבין אותו? אני רק קובע שכאשר הדילמה מופיעה, המסורת מתייצבת כסמכות בלי להתחשב בחלום, וגורמת לפיצול בנפש של היחיד והידרדרות של המסורת, אך אולי חולמים אחרים יזכו להתגלות על אפשרות של בנייה מחודשת של המסורת, זאת תהיה השליחות שלהם.

להיות עם חברים, עם משפחה, להתייעץ עם מישהו שעבר מסע דומה, לשתף בקבוצה, ולשמור על חוש ההומור!

העבודה הפנימית המלווה את החלומות עשויה כולה מן השתיקה, התבוננות, ריכוז, איסוף פנימה, חשבון נפש. התבודדות זו בתוך עצמנו היא הדרך היחידה לשוחח עם האישה הפנימית בשביל האיש, ועם האיש הפנימי בשביל האשה. דו־שיח פנימי זה, שהוא מעשה ההתבוננות בתוך עצמנו מתוך כיסופים לדעת את רצון האל, הוא התפילה האמיתית. עבודה זו אינה נעשית בקריאה או בדיבור, אלא בהישארות במצב של ריכוז קיצוני שהוא גם מחשבה פעילה וגם קבלה של תכני התת־מודע, התבוננות. דרך עבודה ממושכת זו האדם נטהר, וחודר והולך אל תוך מצב של טאו. במצב זה נפתחות לפניו אותן רמות גן־עדן של הנפש, אותם מרחבים כחולים שבהם זורמים מי אגמים, ושופעת בהם טבע חי ופורח. השהייה בהם היא מקור לשמחות ולתענוגים עזים. מצב זה הוא פרי קשר האהבה שבין האדם לנשמתו, אהבה היכולה אחר־כך לזרום כלפי חוץ, דרך התגשמות העצמי בחיים.

במצב כזה דוד יכול להתגבר על גוליית; הקטן יכול לנצח את הברבריות; האדם יכול להניח ליצירתיותו לפרוץ לבדו, כנגד הכל, בעולם שרק מי שנבלע לתוך העדר מתקבל. אבן אחת, הנזרקת בדיוק רב בידי הענו, פוגעת במטרה ומכניעה את הכוח הגולמי והבריוני של שר העולם. האבן היא העצמי, ורק אדם ענו יכול לכוון אותה באותו דיוק נפלא אל האויב הגדול.

נתן רודריג

כז תשרי תשפ"ו

19 אוקטובר 2025

© 2025 נתן רודריג.

טקסט זה מוגן ברישיון Creative Commons ייחוס-שימוש לא מסחרי-ללא יצירות נגזרות 4.0 בינלאומי (BY-NC-ND 4.0). כדי להשתמש בטקסט הזה יש ליצור קשר עם המחבר כדי לקבל את אישורו: ezrarodrigue@gmail.com